
Recomanació CM/Rec(2019)1 del Comitè de Ministres als Estats membres per prevenir i combatre el sexisme¹

(Adoptada pel Comitè de Ministres el 27 de març de 2019 en la reunió núm. 1342 dels delegats dels ministres)

El Comitè de Ministres, en virtut de l'article 15.b de l'Estatut del Consell d'Europa,

Recordant que la igualtat de gènere és un aspecte central de la protecció dels drets humans, el funcionament democràtic i la bona governança, el respecte a l'estat de dret i la promoció del benestar comú; que aquesta igualtat implica una igualtat de drets entre dones i homes, nenes i nens, així com una mateixa visibilitat, apoderament, responsabilitat i participació en totes les esferes de la vida pública i privada; i que també implica un mateix accés als recursos, i la seva distribució, entre dones i homes, tal com estableix l'Estratègia d'igualtat de gènere 2018-2023 del Consell d'Europa;

Recordant que la discriminació basada en el sexe i/o el gènere constitueix una violació dels drets humans i un impediment per al gaudi d'aquests i de les llibertats fonamentals, tal com reconeix el Comitè de les Nacions Unides per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona i la seva Recomanació General núm. 28 sobre les obligacions fonamentals dels Estats part, segons el que disposa l'article 2 del Conveni sobre l'eliminació de tots els tipus de discriminació envers la dona;

Recordant que el sexisme és una manifestació de les relacions de poder històricament desiguals entre dones i homes, que provoca discriminació i impedeix el ple avançament de les dones en la societat;

Observant que el sexisme està àmpliament estès i que predomina en tots els sectors i en totes les societats;

Afirmant que el sexisme es reforça pels estereotips de gènere que afecten dones i homes, i nenes i nens i impedeix la consecució de la igualtat de gènere i l'establiment de societats inclusives;

Observant que el sexisme constitueix un obstacle per a l'apoderament de les dones i les nenes, que es veuen afectades desproporcionadament pels comportaments sexistes; i constatant, a més, que els estereotips de gènere i els seus biaixos inherents determinen les normes, el comportament i les expectatives d'homes i nens, desembocant, per tant, en accions sexistes;

Preocupats pel fet que el sexisme està lligat a la violència contra les dones i les nenes, en el sentit que les accions sexistes «quotidianes» formen part d'un contínuum de violència que crea un clima d'intimidació, por, discriminació, exclusió i inseguretat que limita les oportunitats i la llibertat;

Observant que dones i nenes poden ser objecte de discriminació múltiple i interseccional i que es poden enfrontar a un sexisme combinat amb altres normes o comportaments discriminatoris, d'odi o nocius;

¹En el moment d'adoptar aquesta recomanació i en aplicació de l'article 10.2c del Reglament de les sessions dels delegats dels ministres, el representant de la Federació de Rússia va manifestar que el seu Govern es reservava el dret de complir aquesta recomanació o no, especialment quant a l'apartat 3 del preàmbul, rebutjant l'ús del terme *gènere*, ja que la legislació russa no inclou aquest concepte i en vista del fet que no hi ha una definició d'aquest consensuada internacionalment. Més encara, la Federació de Rússia considera que les persones intersexuals i transsexuals no estan compreses en l'àmbit d'aplicació d'aquesta recomanació.

Essent conscients que el sexisme i els comportaments sexistes es produeixen en l'àmbit individual, institucional i estructural, que tenen un efecte nociu en aquests tres àmbits, i que les mesures per prevenir i combatre el sexisme, per tant, s'haurien d'adoptar en tots aquests àmbits;

Recordant el Conveni sobre l'eliminació de tots els tipus de discriminació envers la dona (CEDAW, segons les sigles en anglès), que obliga els Estats part a adoptar les mesures apropiades per «Modificar els esquemes i els models de comportament sociocultural de l'home i de la dona amb vista a aconseguir l'eliminació dels prejudicis i de les pràctiques consuetudinàries, o de qualsevol altre tipus, que es basen en la idea de la inferioritat o de la superioritat d'un sexe o de l'altre o d'un paper estereotipat dels homes i de les dones»;

Tenint en compte els objectius establerts en la Declaració i Plataforma d'Acció de Pequín adoptada per la Quarta Conferència Mundial sobre la Dona de les Nacions Unides (1995), i en particular l'Informe de la Reunió Regional per a Europa de Revisió de Pequín+20, organitzada per la Comissió Econòmica de les Nacions Unides per a Europa el 2014, que indicava que «els estereotips discriminatoris continuen estant generalitzats i afecten l'educació de les dones i la seva participació en l'economia i la vida pública»;

Tenint en compte l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides, incloent-hi l'Objectiu 5 de Desenvolupament Sostenible («Aconseguir la igualtat de gènere i apoderar totes les dones i les nenes»), l'Objectiu 16 de Desenvolupament Sostenible («Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tothom i crear institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells») i l'Objectiu 4 de Desenvolupament Sostenible («Garantir una educació de qualitat inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure les oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tothom»), que són d'aplicació universal;

Tenint en compte la Convenció sobre els drets de l'infant (1989) i la seva prohibició de la discriminació basada en el sexe del menor o el dels seus pares o tutor legal;

Recordant el Conveni per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals (ETS núm. 5) i la seva prohibició de la discriminació en el gaudi dels drets humans;

Recordant que la lluita contra els estereotips de gènere i el sexisme i la integració d'una perspectiva d'igualtat de gènere en totes les polítiques i mesures són objectius prioritaris dels documents estratègics i les recomanacions d'igualtat de gènere del Consell d'Europa;

Recordant que el Conveni del Consell d'Europa sobre la prevenció i la lluita contra la violència envers les dones i la violència domèstica (CETS núm. 210, Conveni d'Istanbul) obliga les parts a «promoure els canvis en els models de comportament socioculturals de les dones i els homes amb vista a eradicar els prejudicis, els costums, les tradicions i qualsevol altra pràctica basats en la idea de la inferioritat de les dones o en un paper estereotipat de les dones i els homes», i que el Conveni d'Istanbul també obliga que les parts penalitzin l'assetjament i prenguin les mesures necessàries per garantir que l'assetjament sexual sigui objecte de sancions penals o legals d'un altre tipus;

Prenent en consideració la Carta Social Europea (ETS núm. 35, ETS núm. 163 [revisada]) i les seves disposicions sobre la igualtat d'oportunitats, la no discriminació i el dret a la dignitat en el treball;

Recordant que el Tribunal Europeu de Drets Humans, en la seva jurisprudència, ha reiterat que l'avançament cap a la igualtat de gènere és avui un objectiu fonamental dels Estats membres del Consell d'Europa i que les tradicions, els prejudicis o els comportaments socials imperants no són suficients per justificar la diferència de tracte basada en el sexe. Més encara, tenint en compte que aquest Tribunal ha indicat que els estereotips de gènere, com la percepció de les dones com a principals encarregades de tenir cura dels menors i dels homes com a principals sustentadors de la família, no poden justificar per ells mateixos una diferència de tracte;

Recordant les recomanacions següents del Comitè de Ministres dels Estats membres: CM/Rec(2007)13 relativa a la integració de la dimensió de gènere en l'educació; CM/Rec(2007)17 sobre les normes i els mecanismes d'igualtat entre homes i dones; CM/Rec(2013)1 sobre igualtat de gènere i mitjans de comunicació; i CM/Rec(2017)9 sobre la igualtat de gènere en el sector audiovisual;

Amb referència a la Recomanació de política general núm. 15 relativa a la lluita contra el discurs d'odi, adoptada per la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI, segons les seves sigles en anglès) el desembre de 2015, que inclou el discurs d'odi sexista;

Prenent en consideració l'Estratègia del Consell d'Europa per als Drets de l'Infant (2016-2021), que emfatitza la necessitat de lluitar contra la discriminació i la violència, en particular la violència sexual, i la necessitat de promoure la igualtat entre nenes i nens abordant temes com els estereotips, el sexisme i la hipersexualització en els mitjans i l'educació;

Tenint en compte l'Estratègia de governança d'Internet del Consell d'Europa 2016-2019 i la seva crida al seguiment de les mesures destinades a protegir totes les persones, en particular dones i infants, de l'assetjament en línia, incloent-hi el ciberassetjament, el sexisme i les amenaces de violència sexual;

Recordant les Resolucions 2119 (2016), 2144 (2017) i 2177 (2017) de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa, referents respectivament a «La lluita contra la hipersexualització dels infants», «L'eliminació de la discriminació cibernètica i l'odi a Internet» i «L'eliminació de la violència sexual i l'assetjament a les dones a l'espai públic»;

Partint dels resultats de l'aplicació dels instruments i documents esmentats anteriorment a escala internacional, nacional, regional i local, inclosos els assoliments i reptes;

Conscients que, malgrat l'existència de normes a escala internacional, nacional i regional que garanteixen el principi d'igualtat de gènere, encara persisteix una bretxa entre aquestes normes i la pràctica, i entre la igualtat de gènere *de iure* i *de facto*;

Reconeixent que la prevalença de diferents manifestacions de sexisme està íntimament relacionada amb les dificultats per aconseguir la igualtat de gènere, i desitjosos d'abordar el sexisme com una causa i conseqüència essencial de la desigualtat de gènere;

Tenint en compte l'absència d'una definició consensuada internacionalment de *sexisme* i d'un instrument jurídic per abordar-lo;

Amb l'objectiu de crear una Europa lliure de sexisme i les seves manifestacions, Recomana als Governos dels Estats membres:

1. Que prenguin mesures per prevenir i lluitar contra el sexisme i les seves manifestacions en les esferes pública i privada, i que fomentin que les parts interessades pertinents adoptin normatives, polítiques i programes adequats, partint de la definició i les directrius que acompanyen aquesta recomanació;
2. Que facin el seguiment de l'aplicació d'aquesta recomanació i informin el/s comitè/s rector/s competent/s del Consell d'Europa de les mesures adoptades i el progrés aconseguit en aquest àmbit;
3. Que garanteixin la traducció i la difusió (en formats accessibles) d'aquesta recomanació, inclòs el seu apèndix, a les autoritats i les parts interessades.

Apèndix de la Recomanació CM/Rec(2019)1

Directrius per prevenir i combatre el sexisme: mesures per a la seva aplicació

Definició

A l'efecte d'aquesta recomanació, s'entén per *sexisme*:

Qualsevol acte, gest, representació visual, manifestació oral o escrita, pràctica o comportament, basat en la idea que una persona o grup de persones és inferior per raó del seu sexe, en l'àmbit públic o privat, en línia o en la vida real, el propòsit o l'efecte de la qual sigui:

- i. Vulnerar la dignitat intrínseca o els drets d'una persona o grup de persones; o
- ii. Provocar dany o sofriment físic, sexual, psicològic o socioeconòmic a una persona o grup de persones; o
- iii. Crear un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu; o
- iv. Constituir un obstacle a l'autonomia i la plena realització dels drets humans d'una persona o grup de persones; o
- v. Preservar i reforçar els estereotips de gènere.²

Context

La necessitat d'abordar el tema del sexisme, les normes i els comportaments sexistes i el discurs sexista està implícita en diversos instruments internacionals i regionals. Tant el Conveni del Consell d'Europa sobre la prevenció i la lluita contra la violència envers les dones i la violència domèstica (CETS núm. 210, Conveni d'Istanbul), com el Conveni sobre l'eliminació de tots els tipus de discriminació envers la dona (CEDAW, segons les sigles en anglès) reconeixen l'existència d'un continuïum entre els estereotips de gènere, la desigualtat de gènere, el sexisme i la violència contra les dones i les nenes. En aquest sentit, les accions sexistes «quotidianes», sota la forma de comportaments, comentaris i acudits aparentment intrascendents o menors, es troben en un extrem del continuïum. No obstant això, aquestes accions són sovint humiliants i contribueixen a un clima social en el qual es menysprea les dones, es rebaixa la seva autoestima i es limiten les seves activitats i opcions, tant en el treball com en les esferes privada, pública i en línia. Els comportaments sexistes, com, en particular, el discurs d'odi sexista, poden augmentar fins a desembocar o incitar la realització d'accions manifestament ofensives i amenaçadores, incloent-hi l'abús o la violència sexual, la violació o fins i tot accions potencialment letals. També pot provocar la pèrdua de recursos, autolesions o el suïcidi. Abordar el sexisme, per tant, forma part de l'obligació positiva dels Estats de garantir els drets humans i la igualtat de gènere i prevenir la violència contra les dones i les nenes de conformitat amb la legislació internacional en matèria de drets humans i, per als Estats part, el Conveni d'Istanbul.

El sexisme i els comportaments sexistes provoquen danys físics, sexuals, psicològics o socioeconòmics i afecten de diferent manera diferents sectors de la població. Les dones i les nenes són les qui es veuen desproporcionadament afectades per aquest tipus de comportaments. El sexisme i els comportaments sexistes constitueixen un obstacle per a l'apoderament i el progrés de les dones i les nenes; l'eliminació del sexisme i els comportaments sexistes beneficiaria tota la ciutadania: dones, nenes, homes i nens.

El sexisme i els comportaments sexistes es produeixen en tots els aspectes de l'activitat humana, inclòs el ciberespai (Internet i xarxes socials). Una persona o grup de persones pot experimentar-los individualment o col·lectiva, fins i tot si no en són objecte directe, per exemple, per mitjà de la publicitat sexista o l'exhibició de fotografies de dones nues en el lloc de treball. Els tres nivells de perpetuació i experimentació del sexisme són: individual, institucional (per exemple, en l'àmbit familiar, laboral o educatiu) i estructural (per exemple, per mitjà de desigualtats socials de gènere, i normes i comportaments socials). El sexisme també provoca que se silencii individus o grups, quan aquests s'abstenen de denunciar o queixar-se de comportaments sexistes per por que no se'ls prengui seriosament, ser condemnats a l'ostracisme, o fins i tot ser-ne culpats.

² «Els estereotips de gènere són models o idees socials i culturals preconcebuts que atribueixen a les dones i als homes una sèrie concreta de característiques limitada en funció del seu sexe. Aquests estereotips suposen un seriós obstacle per aconseguir la igualtat de gènere real i alimenten aquesta forma de discriminació. També poden limitar el desenvolupament del talent i de les habilitats naturals de les nenes i els nens, de les dones i els homes, les seves preferències i experiències educatives i professionals, així com les oportunitats que els ofereixi la vida en general.» (Estratègia d'igualtat de gènere 2018-2023 del Consell d'Europa, Objectiu estratègic 1).

Internet ha proporcionat un nou espai per a l'expressió i la transmissió del sexisme, especialment el discurs d'odi sexista, a un ampli públic, malgrat que l'origen del sexisme no es troba en la tecnologia, sinó en les desigualtats de gènere persistents. A més, els fenòmens socials com la campanya «#MeToo» i les accions i mesures polítiques que aquesta campanya ha generat en diferents racons del món (des del 2017 en endavant), inclosos els Estats membres del Consell d'Europa, han contribuït a llançar llum sobre l'omnipresència del sexisme i la necessitat d'adoptar mesures més fermes per combatre'l.

El sexisme i els comportaments sexistes tenen el seu origen en els estereotips de gènere i els reforcen. El Tribunal Europeu de Drets Humans ha considerat que «el problema d'estereotipar un determinat grup de la societat rau en el fet que impedeix l'avaluació individualitzada de les seves capacitats i necessitats».³ Els estereotips de gènere reforcen la desigualtat de les estructures de poder social i afecten negativament l'assignació de recursos entre homes i dones. La persistent bretxa salarial i de pensions en els Estats membres en són exemples. Els estereotips de gènere són, per tant, constructes socials dels rols «adequats» assignats a dones i homes, que venen determinats per prejudicis culturals, costums, tradicions i, en molts casos, interpretacions de creences i pràctiques religioses. Les dones que qüestionen o es desvien del que es considera el seu lloc «apropiat» en la societat poden ser objecte de sexisme i misogínia, de la mateixa manera que els homes que posen en qüestió les percepcions dominants sobre la masculinitat poden ser objecte de sexisme.

Interseccionalitat, situacions d'especial vulnerabilitat i circumstàncies agreujants

Dones i homes es poden veure enfrontats a formes diferents i interrelacionades de sexisme basades en una sèrie de factors addicionals entre els quals s'inclouen, encara que no de forma exhaustiva, els següents: l'ètnia, la condició de minoria o d'indígena, l'edat, la religió, la condició de refugiat o migrant, la discapacitat, l'estat civil, l'origen social, la identitat de gènere, l'orientació sexual o la sexualitat. Així mateix, poden estar en una situació més vulnerable o ser objecte de diferents actes sexistes; és el cas, sobretot, de les dones joves o les que treballen en àmbits predominantment masculins, com el món empresarial, financer, militar o polític. Les dones en posicions de poder o autoritat, incloses les personalitats públiques, també es veuen particularment exposades al sexisme en considerar-se que han eludit les normes socials de gènere que exclouen les dones dels espais públics o d'autoritat. Les persones intersexuals o transsexuals també es poden enfrontar a dificultats addicionals o més greus pel que fa al sexisme.

Determinades circumstàncies poden agreujar o augmentar l'impacte dels comportaments sexistes, o afectar la capacitat de reacció de la víctima. Aquestes circumstàncies agreujants es donen quan les actuacions o paraules sexistes s'inscriuen en el marc d'una relació jeràrquica o de dependència, particularment en l'àmbit laboral, en l'entorn educatiu o mèdic, en el sector dels serveis (públics) o en les relacions comercials. El sexisme és particularment nociu quan la persona que actua es troba en una posició de poder, autoritat o influència, com en el cas de responsables polítics, persones formadores d'opinió o líders empresarials. Un altre factor agreujant s'aprecia quan és extensiu l'abast, o l'abast potencial, de paraules o accions sexistes i inclou els mitjans de transmissió, l'ús de xarxes socials o els principals mitjans de comunicació, així com el grau de reiteració.

I. Eines i mesures generals per abordar el sexisme

El principal objectiu de les mesures per prevenir i combatre el sexisme és introduir canvis de comportament i culturals a escala individual, institucional i estructural.

Entre les eines per prevenir i combatre el sexisme, s'hi poden incloure instruments legislatius, executius, administratius, pressupostaris i reguladors, a més de plans, polítiques i programes. Els Estats membres haurien de triar les eines que més s'adeqüin al seu propi context i a l'objectiu de l'acció determinada. Es necessiten diferents eines per abordar, d'una banda, els biaixos inconscients i, de l'altra, el comportament sexista deliberat. Els primers es poden abordar per mitjà de la sensibilització, la formació i l'educació, mentre que per eliminar els comportaments sexistes deliberats i persistents, així com el discurs d'odi sexista, s'han d'implementar mesures més fermes. Algunes de les opcions més rellevants que es poden prendre en consideració són una legislació que abordi el sexisme, incloses definicions; un manual per a persones usuàries; i una indicació de les vies de recurs i reparació de les víctimes, i dels riscos i les conseqüències per a les persones responsables.⁴

³ *Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugal*, sol·licitud núm. 17484/15, sentència del 25 de juliol de 2017 del Tribunal Europeu de Drets Humans, apartat 46.

⁴ Per exemple, *Anti-Sexisme – Mode d'emploi*, Institut pour l'égalité de femmes et des hommes, Bèlgica, disponible en francès en l'enllaç següent:

http://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/79%20-%20Anti-sexisme%20mode%20emploi_FR.pdf.

Els Estats s'haurien de basar en les eines existents i garantir la seva aplicació efectiva, o proporcionar noves eines per prevenir i protegir contra el comportament sexista, en cas de necessitat, per perseguir penalment i castigar les persones infractores i indemnitzar les víctimes.

Es convida els Governos dels Estats membres a examinar les mesures següents per donar suport a l'aplicació d'aquesta recomanació.

I.A. Legislació i polítiques

I.A.1. Considerar la possibilitat de fer reformes legislatives que condemnin el sexisme i defineixin i penalitzin el discurs d'odi sexista.

I.A.2. A l'hora d'elaborar la legislació i les polítiques per combatre el sexisme, s'han de reconèixer i tenir en compte els factors interseccionals, les diferències entre dones, les situacions de vulnerabilitat i les circumstàncies agreujants.

I.A.3. Desenvolupar una infraestructura pública integral, i invertir-hi, que actuï com a plataforma per l'apoderament de la dona i la igualtat de gènere, i desenvolupar un marc de polítiques per a l'eliminació del sexisme i els estereotips de gènere discriminatoris, amb objectius concrets, punts de referència, terminis, indicadors de progrés i resultats, i un mecanisme de supervisió i avaluació per determinar l'impacte de les mesures adoptades.

I.A.4. Fomentar la participació de la societat civil, en particular la de les organitzacions no governamentals de dones, persones que exerceixen un lideratge religiós i comunitari, cossos professionals de l'advocacia i judicatura i sindicats, en el disseny de marcs polítics i legals destinats a lluitar contra el sexisme, amb la finalitat de promoure la seva col·laboració i garantir el seu compromís amb l'execució d'aquestes mesures.

I.A.5. Reconèixer, fomentar, a tots els nivells, el treball d'organitzacions rellevants de la societat civil i donar-hi suport, en particular aquelles organitzacions no governamentals de dones que treballin activament per combatre el sexisme en tots els àmbits (concretament, els inclosos en la secció III següent) i establir una cooperació efectiva amb aquestes organitzacions.

I.A.6. Animar les entitats i els serveis públics pertinents, com per exemple el Raonador del Ciutadà, les comissions d'igualtat, els parlaments, les institucions nacionals de drets humans, les empreses públiques i els organismes habilitats per rebre queixes, que dissenyin i apliquin codis de conducta o directrius sobre sexisme, de conformitat amb una política integral per a l'eliminació del sexisme i proporcionar a aquestes activitats els recursos adequats.

I.A.7. Considerar la possibilitat de designar un organisme d'igualtat de gènere o una altra institució oficial amb la responsabilitat de fer el seguiment i avaluar les polítiques i mesures per a l'eliminació del sexisme en la vida pública i privada. S'ha d'atorgar a tal entitat l'autoritat i els recursos necessaris per dur a terme aquestes funcions.

I.A.8. Indemnitzar degudament les víctimes de comportaments sexistes.

I.A.9. Engagar programes de formació per als qui treballen amb víctimes i els qui cometin els delictes sexuals i relacionats amb el gènere.

I.A.10. Considerar la imposició de sancions no penals, per exemple, la retirada de suport financer o altres formes de suport als organismes públics i altres organitzacions que no denunciïn el sexisme i els comportaments sexistes, especialment el discurs d'odi sexista.

I.B. Mesures de sensibilització

I.B.1. Fomentar que les personalitats públiques, especialment els responsables polítics, les persones que exerceixen un lideratge religiós, econòmic i comunitari, i qualsevol altra persona amb capacitat per influir en l'opinió pública, reaccionin amb rapidesa a l'hora de condemnar el sexisme i els comportaments sexistes, i per reforçar positivament els valors d'igualtat de gènere.

I.B.2. Iniciar, finançar investigacions i donar-hi suport, inclosa la realitzada en forma de col·laboració entre els Estats membres, que proporcionin informació sistemàtica i desglossada per sexe i edat sobre la incidència i l'impacte negatiu del sexisme i les seves manifestacions, inclosos el sexisme i l'assetjament sexual en el lloc de treball, el discurs d'odi sexista, les víctimes, els autors, els mitjans de difusió i la resposta mediàtica i pública. Difondre aquestes dades regularment a les autoritats públiques pertinents, les institucions educatives i la ciutadania.

I.B.3. Assignar recursos per finançar campanyes eficaces de comunicació i sensibilització sobre la relació entre el sexisme i la violència contra dones i nenes, i dotar de finançament les organitzacions que donen suport a les víctimes.

I.B.4. Dissenyar, aplicar i promoure periòdicament iniciatives de sensibilització a escala nacional en tots els àmbits i a través de diferents mitjans (per exemple, l'elaboració de manuals, directrius, videoclips per a la seva difusió a Internet i els mitjans de comunicació tradicionals, la designació d'un dia nacional contra el sexisme i la creació de museus per commemorar la igualtat de gènere i els drets de la dona). Aquestes iniciatives haurien de tenir com a objectiu augmentar la sensibilitat i el coneixement per part de la ciutadania, especialment pares i mares, de les diferents formes existents de sexisme, inclosos els fenòmens com l'explicació masculina condescendent o *mansplaining*⁵, de com prevenir-los i respondre-hi, i del dany que poden causar a les persones i la societat, incloent-hi les nenes i els nens.

I.B.5. Dissenyar i aplicar una educació i formació contínues adaptades al personal docent de totes les esferes i àmbits educatius, incloent-hi les institucions educatives, el personal de recursos humans en els sectors públic i privat i en els organismes de formació professional (per exemple, en els sectors dels mitjans de comunicació, militar, professionals de la salut i del dret, així com en escoles de comptabilitat, d'administració d'empreses i de negocis), sobre la igualtat de gènere, el significat dels estereotips de gènere, la manera de reconèixer i abordar el sexisme, els prejudicis i biaixos, i la forma de posar en dubte aquests estereotips.

I.B.6. Avaluar els llibres de text, el material formatiu i els mètodes d'ensenyament utilitzats per i per a l'alumnat de tots els grups d'edat i en tots els tipus d'ensenyament i formació (començant per l'educació preescolar) per evitar el llenguatge i les il·lustracions sexistes i els estereotips de gènere, i revisar-los perquè promoguin activament la igualtat de gènere.⁶

I.B.7. Promoure una perspectiva d'igualtat de gènere, a més de desenvolupar un pensament crític per combatre el sexisme en el contingut, el llenguatge i les il·lustracions de joguines, còmics, llibres, televisió, videojocs i qualsevol altre tipus de jocs, així com el contingut en línia i les pel·lícules, inclosa la pornografia, que configura les actituds, el comportament i la identitat de les nenes i els nens.

I.B.8. Promoure i llançar campanyes periòdiques de sensibilització sobre la construcció de les feminitats i les masculinitats i el que significa ser una dona/nena i un home/nen en la societat contemporània, per exemple, a través dels mitjans, les conferències i els debats públics gratuïts.

I.B.9. Fomentar la col·laboració entre professionals (per exemple, periodistes, docents i personal de les forces i els cossos de seguretat) i les organitzacions de la societat civil per determinar i compartir bones pràctiques per prevenir i combatre el sexisme.

I.B.10. Crear estructures accessibles per a totes les persones, especialment les persones joves, que els proporcionin un assessorament especialitzat sobre com prevenir el sexisme, lluitar-hi en contra i respondre-hi.

II. Eines i mesures específiques per abordar el sexisme i els comportaments sexistes en sectors específics

Alguns sectors són especialment propicis per a actes sexistes i/o formes específiques de comportament sexista; resulta, per tant, indispensable adoptar mesures concretes per prevenir i combatre el sexisme en aquests sectors, a més de les mesures i eines recomanades d'aplicació general exposades en la secció anterior.

⁵ Explicació masculina condescendent o *mansplaining* (anglicisme, informal): es diu d'una explicació que fa un home davant una dona d'una manera que es percep com condescendent, paternalista, massa segura, massa simplista o pressuposant que la seva interlocutora no té coneixements sobre la matèria.

⁶ L'article 10.c del CEDAW exigeix l'eliminació «de tot concepte estereotipat dels papers masculí i femení, a tots els nivells i en tots els tipus d'ensenyament, [...] en especial, mitjançant la revisió dels llibres de text i dels programes escolars i l'adaptació dels mètodes pedagògics».

II.A. A. Llenguatge i comunicacions

El llenguatge i la comunicació són components essencials de la igualtat de gènere i «no han de consagrar l'hegemonia del model masculí». ⁷ La comunicació no estereotipada és una bona forma d'educar, sensibilitzar i prevenir comportaments sexistes. Aquesta comunicació inclou l'eliminació d'expressions sexistes, l'ús del femení i el masculí o les formes de gènere neutre per a càrrecs, l'ús del femení i el masculí o les formes de gènere neutre en dirigir-se a un grup, la diversificació de la representació de dones i homes, i la garantia de la igualtat entre tots dos en les representacions visuals o de qualsevol altre tipus.

Es convida els Governos dels Estats membres a considerar les mesures següents:

II.A.1. Reforçar i aplicar les recomanacions existents del Comitè de Ministres del Consell d'Europa als Estats membres, incloses la Recomanació núm. R (90) 4 sobre l'eliminació del sexisme en el llenguatge, i la Recomanació CM/Rec(2007)17 sobre les normes i els mecanismes d'igualtat entre homes i dones, que subratlla que «les accions dels Estats membres han de tenir com a objectiu el foment d'un llenguatge no sexista en tots els sectors, en particular, en el sector públic».

II.A.2. Fer una revisió sistemàtica de totes les seves lleis, reglaments, polítiques, etc., per detectar el llenguatge sexista i el recurs a assumpcions i estereotips basats en el gènere, amb la finalitat de substituir-los per terminologia amb perspectiva de gènere. Les bones pràctiques en aquest sentit inclouen l'elaboració de manuals pràctics de llenguatge i comunicació no sexista i sense estereotips de gènere per al seu ús en documents de l'Administració pública.

II.B. Internet, xarxes socials i discurs d'odi sexista

El sexisme en línia és endèmic a tot Europa, i afecta de forma desproporcionada les dones, especialment les dones joves i les nenes, les dones periodistes, polítiques, personatges públics i defensores dels drets humans de la dona. Un dels aspectes que caracteritzen el sexisme en línia són els comentaris negatius sobre les visions o opinions publicades. Mentre que els atacs dirigits contra els homes sovint solen estar basats en les seves opinions o competència professional, les dones solen ser objecte d'abusos i invectives sexistes i sexualitzades, que es poden magnificar sota l'emparedat de l'anonimat que ofereix Internet. Els atacs en línia no afecten només la dignitat de les dones, sinó que també poden impedir que les dones, fins i tot en l'àmbit laboral, expressin les seves opinions i siguin expulsades dels espais virtuals, minant el dret a la llibertat d'expressió i opinió en una societat democràtica, limitant les oportunitats professionals i reforçant el dèficit democràtic de gènere. Un altre aspecte que el caracteritza és que l'era digital ha augmentat l'escrutini de què són objecte els cossos, els discursos i l'activisme de les dones. A més, l'ús sexista indegut de les xarxes socials —com la publicació de material visual íntim sense el consentiment dels qui hi apareixen— és una forma de violència que també s'ha d'abordar.

Tant Internet com les xarxes socials són vehicles per a la llibertat d'expressió i el foment de la igualtat de gènere, però també permeten que persones infractores expressin els seus pensaments abusius i duguin a terme comportaments d'aquest tipus. Si bé es considera que el discurs d'odi racista és contrari als estàndards de drets humans europeus i internacionals, no sempre succeeix el mateix amb el discurs d'odi sexista o misogin, i les polítiques i legislacions vigents en tots els àmbits no han aconseguit abordar aquest assumpte de la forma adequada. Per tant, s'anima els Estats a assumir la responsabilitat de lluitar contra el discurs d'odi i garantir que s'apliquen al discurs d'odi sexista les mateixes normes que al seu equivalent racista pel que fa a sancions penals.

A més, la intel·ligència artificial planteja reptes específics en relació amb la igualtat de gènere i els estereotips de gènere. L'ús d'algorismes pot difondre i reforçar els estereotips de gènere existents i, per tant, pot contribuir a la perpetuació del sexisme.

Es convida els Governos dels Estats membres a considerar les mesures següents:

II.B.1. Adoptar mesures legislatives que defineixin i penalitzin els casos de discurs d'odi sexista, aplicables també a tots els mitjans, a més de mecanismes de denúncia i sancions adequades. També s'haurien de fomentar procediments més proactius de detecció i denúncia de casos de discurs d'odi sexista en qualsevol mitjà, incloent-hi Internet i els nous mitjans de comunicació.

⁷ Memoràndum Explicatiu de la Recomanació del Comitè de Ministres Rec (2003)3 sobre la participació equilibrada de dones i homes en els processos de presa de decisions en els àmbits polític i públic.

II.B.2. Establir i fomentar programes (inclòs el programari) per a infants, joves, pares, mares i docents per donar suport a la formació d'infants sobre els mitjans amb la finalitat que facin un ús segur i crític dels mitjans digitals i desenvolupin un comportament digital adequat. Per aconseguir-ho cal incloure aquests assumptes en el currículum escolar i elaborar manuals i fulls informatius sobre què constitueix un comportament sexista, què és la publicació no desitjada de material a Internet i quines són les respostes adequades, incloent-hi informació sobre seguretat en línia amb perspectiva de gènere. S'ha de garantir la difusió àmplia d'aquests materials.

II.B.3. Elaborar informació i dur a terme campanyes de sensibilització sobre l'ús sexista indegut de les xarxes socials, les amenaces a Internet i les situacions a què infants i joves es poden enfrontar (per exemple, xantatge, exigència de diners o la publicació no desitjada de fotografies íntimes), i que inclogui ajuda pràctica sobre com prevenir i respondre a aquestes situacions.

II.B.4. Dur a terme campanyes destinades a la ciutadania sobre els perills, les oportunitats, els drets i les responsabilitats relacionats amb l'ús de nous mitjans de comunicació.

II.B.5. Establir recursos en línia que proporcionin un assessorament especialitzat sobre com abordar el sexisme en línia, entre d'altres, amb procediments de denúncia o la retirada immediata de material nociu o no desitjat.

II.B.6. Fer estudis periòdics i recollir dades desagregades per sexe i edat sobre cibersexisme i ciberviolència, i compartir els resultats segons que correspongui.

II.B.7. Integrar una perspectiva d'igualtat de gènere en totes les polítiques, els programes i les investigacions relacionades amb la intel·ligència artificial per evitar els potencials riscos que la tecnologia perpetui el sexisme i els estereotips de gènere, i estudiar com la intel·ligència artificial pot ajudar a tancar la bretxa de gènere i eliminar el sexisme. Això inclou mesures per augmentar la participació de dones i nenes en el terreny de la informació i la tecnologia, com a estudiants, professionals i responsables de la presa de decisions. El disseny d'instruments i algorismes basats en dades hauria d'incorporar dinàmiques basades en el gènere. S'hauria de millorar la transparència en relació amb aquests temes i la sensibilització sobre el possible biaix de gènere en les dades massives; també caldria oferir solucions per millorar la rendició de comptes.

II.C. Els mitjans, la publicitat i altres productes i serveis de comunicació

El sexisme en els mitjans —electrònics, impresos, visuals i auditiu— contribueix a un ambient de tolerància i banalització del sexisme «quotidià», que es manifesta a través de:

- les representacions sexuals, sexualitzades i racialitzades i la cosificació de dones, homes, nenes i nens, en els àmbits de la publicitat, les pel·lícules, la televisió, els videojocs i el material pornogràfic;
- la cobertura denigrant o trivialitzada de la imatge de les dones, la seva roba i comportament, en lloc de fer un debat equilibrat i informat sobre les seves visions i opinions;
- la cobertura i representació de dones i homes en rols estereotipats en l'àmbit familiar i en la comunitat;
- la reproducció i perpetuació dels estereotips de gènere pel que fa a víctimes de violència de gènere;
- la representació desequilibrada i la falta de participació significativa de dones en diversos rols professionals i informatius (persones expertes, comentaristes), especialment pel que fa a dones pertanyents a minories.⁸

Es convida els Governos dels Estats membres a considerar les mesures següents:

II.C.1. Adoptar una normativa que prohibeixi el sexisme en els mitjans i la publicitat i fomentar la supervisió i la vigilància de l'aplicació d'aquestes mesures.

II.C.2. Promoure la inclusió d'expressions sexistes en les lleis contra la difamació.

II.C.3. Instar i donar suport per a la participació dels sectors de la tecnologia de la informació i la comunicació, els mitjans i la publicitat en el disseny, l'adopció i l'aplicació de polítiques i mecanismes d'autoregulació per a l'eliminació del sexisme, incloent-hi el discurs d'odi sexista en cada sector.

⁸ Vegeu els resultats i les recomanacions de la Conferència sobre els Mitjans i la Imatge de la Dona del Consell d'Europa (Amsterdam, 4-5 de juliol de 2013). L'informe de la conferència es pot consultar en l'enllaç següent: <https://rm.coe.int/1680590fb8>.

II.C.4. Promoure el paper de les organitzacions de supervisió dels mitjans i la publicitat a l'hora d'abordar el sexisme.

II.C.5. Fomentar l'establiment d'una institució competent per rebre, analitzar i revisar les queixes relacionades amb el sexisme en els mitjans i la publicitat, i amb autoritat per exigir que es retiri o modifiqui el contingut o els anuncis sexistes.

II.C.6. Fomentar que els organismes competents, com les comissions d'igualtat de gènere o les institucions estatals de drets humans, introdueixin estratègies d'educació i formació, i eines per a periodistes i altres professionals dels mitjans i la comunicació per a la detecció del sexisme, la promoció de representacions positives i no estereotipades de dones i homes en els mitjans i la publicitat, i sobre com promoure una comunicació amb perspectiva de gènere. S'haurien d'assignar els recursos adequats per dur a terme aquestes activitats.

II.C.7. Donar suport a la investigació sobre la prevalença i l'impacte de la representació sexista de dones i nenes en els mitjans i en el material pornogràfic, en quina mesura exacerben les desigualtats de gènere i la violència contra les dones i les nenes, i el seu impacte en la salut física, sexual i psicològica de les dones. Assignar recursos per finançar campanyes efectives de comunicació i sensibilització sobre la relació entre el sexisme, la falta d'igualtat de gènere i la violència contra les dones i les nenes; i promoure representacions positives i no estereotipades de dones i homes en els mitjans i la publicitat.

II.C.8. Fomentar la participació igualitària de dones i homes en llocs de decisió dels mitjans i en el contingut, a més d'elaborar bases de dades de dones expertes en totes les matèries.

II.C.9. Adoptar mesures positives per a l'excel·lència i el lideratge en la promoció d'una representació de gènere equilibrada, com per exemple un sistema de punts que assigni als mitjans de comunicació fons addicionals per a la producció de contingut amb perspectiva de gènere.

II.C.10. Fomentar la promoció d'imatges positives de dones com a participants actives en la vida social, econòmica i política, i d'imatges positives d'homes exercint rols no tradicionals com a cuidadors. Promocionar incentius o recompenses per a les bones pràctiques, com per exemple, l'accés a finançament públic.

II.C.11. Donar suport i promoure bones pràctiques per mitjà del diàleg i el desenvolupament de xarxes i relacions de cooperació entre parts interessades dels mitjans de comunicació per avançar en la lluita contra el sexisme i els estereotips de gènere dins el sector.

II.C.12. Donar suport a projectes que abordin la discriminació múltiple i intersectorial que pateixen les dones en situacions de vulnerabilitat. Introduir incentius perquè els mitjans promoguin imatges positives de les dones d'origen ètnic minoritari i/o migrant.

II.D. El lloc de treball

El sexisme en el lloc de treball adopta diferents formes i està present en els sectors públic i privat. Es manifesta per mitjà de comentaris i comportaments sexistes dirigits contra una persona treballadora o grups de persones treballadores. Aquest sexisme inclou, entre d'altres, els comentaris denigrants, la cosificació, l'humor o els acudits sexistes, les observacions excessivament familiars, el silenciament o el menysteniment de persones, els comentaris gratuïts sobre la roba o l'aparença física, el llenguatge corporal sexista, la falta de respecte i les pràctiques masculines que intimiden o exclouen les dones i afavoreixen els seus companys homes.⁹ Això afecta la igualtat i la dignitat en el treball.¹⁰

Les assumpcions sexistes basades en els rols tradicionals de gènere poden comportar la creença que les dones, com a mares o futures mares o cuidadores, són companyes i empleades menys responsables. De la mateixa manera, es pot generar hostilitat contra les mares que decideixen no quedar-se a casa, o poden quedar excloses quan hi hagi oportunitats importants d'avançar en la seva carrera i, en conseqüència, en la seva vida professional. Això contribueix a l'existència del sostre de vidre que limita les oportunitats de promoció professional de les dones. Aquestes assumpcions poden comportar també comentaris sexistes contra homes que assumeixen tasques de cuidadors.

⁹ Higher Council for professional equality between men and women (2016), *Kit to act against sexism – Three tools for the world of work*, disponible en anglès en l'enllaç següent: <https://rm.coe.int/16806fbc1e>.

¹⁰ L'article 26.2 de la Carta Social Europea (revisada) exigeix a les parts «promoure la sensibilització, la informació i la prevenció pel que fa a actes censurables o explícitament hostils i ofensius dirigits de manera reiterada contra qualsevol treballador en el lloc de treball o en relació amb el treball, i a adoptar totes les mesures apropiades per protegir els treballadors contra aquestes conductes».

Alguns ambients de treball tenen un predomini especial d'homes, la qual cosa comporta un alt risc que es promogui una cultura sexista. A més, les dones que ocupen llocs de decisió o aquelles que es considera que desafien la jerarquia institucional predominantment masculina poden ser especialment objecte del sexisme. De la mateixa manera, els homes poden ser objecte de sexisme en llocs de treball dominats per dones, o per exercir feines típicament «femenines».

Es convida els Governos dels Estats membres a considerar les mesures següents:

II.D.1. Revisar la legislació laboral per prohibir el sexisme i els actes sexistes en el treball, i promoure bones pràctiques com l'anàlisi de riscos, mesures de gestió i prevenció de riscos, mecanismes de presentació de queixes, recursos per a les víctimes i mesures disciplinàries que es poden executar per mitjà de procediments civils o administratius.

II.D.2. Fomentar i donar suport a una revisió sistemàtica de les normes, les polítiques i els reglaments en les institucions públiques i privades amb la finalitat d'adoptar codis de conducta adequats que incorporin mecanismes de queixa i mesures disciplinàries per a casos de sexisme i actes sexistes. A més, s'hi haurien d'incloure formes interseccionals de sexisme, com ara les que afecten les persones migrants o amb discapacitat.

II.D.3. Fomentar que les professions liberals, les organitzacions professionals i els sindicats assumeixin la tasca de lluitar contra el sexisme en el si de les seves organitzacions, incloent-hi en el seu reglament intern.

II.D.4. Elaborar i donar àmplia difusió a un conjunt d'eines per lluitar contra el sexisme, incloent-hi, entre d'altres, les disposicions legislatives pertinents i les explicacions sobre els beneficis institucionals de l'eliminació del sexisme, i exemples d'actes sexistes i bones pràctiques per a l'eliminació del sexisme. S'ha de recordar a l'empresariat i al personal directiu, als representants sindicals i a altres persones rellevants de la plantilla, la seva obligació d'eliminar el sexisme en el lloc de treball i les accions i els recursos disponibles per a les víctimes.

II.D.5. Instar al compromís, al més alt nivell (en els sectors públic i privat), per promoure una cultura institucional que rebutgi el sexisme en el lloc de treball, per exemple, mitjançant el disseny de polítiques d'igualtat, directrius internes i campanyes sobre les diferents formes de sexisme i sobre la deconstrucció d'estereotips, incrementant el nombre de dones en llocs de decisió i l'eliminació del sostre de vidre, incloent-hi mesures temporals especials, com l'establiment d'objectius i quotes.

II.D.6. Instar al compromís, al més alt nivell (en els sectors públic i privat), per promoure la sensibilització sobre els comportaments sexistes, la informació sobre aquests comportaments i la seva prevenció i per adoptar les mesures adequades per protegir les persones treballadores d'aquestes conductes.

II.E. Sector públic

El sexisme en el sector públic i la presència d'estereotips de gènere poden comportar la denegació dels serveis públics i un accés desigual als recursos. De la mateixa manera, les dones que treballen en el sector públic, incloses aquelles elegides o que són membres d'òrgans de presa de decisions, en tots els àmbits, solen veure qüestionada la seva dignitat, legitimitat i autoritat a causa del sexisme i els comportaments sexistes.¹¹

Es convida els Governos dels Estats membres a considerar les mesures següents:

II.E.1. Incloure disposicions contra el sexisme i els comportaments i el llenguatge sexistes en els codis de conducta i els reglaments interns, que imposin sancions adequades per als qui treballen en el sector públic, incloses les assemblees electes.

II.E.2. Donar suport a iniciatives i investigacions realitzades per representants parlamentaris, les organitzacions de la societat civil, els sindicats o activistes per abordar el sexisme en l'àmbit públic.

¹¹ Per exemple, segons un estudi realitzat el 2018 per la Unió Interparlamentària i l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa, el 85 % de les parlamentàries que van participar en l'enquesta han patit violència psicològica al parlament; les parlamentàries de menys de 40 anys tenien més possibilitats de ser víctima d'assetjament; el personal parlamentari femení s'enfrontava a una violència sexual més gran que les parlamentàries; i la majoria de parlaments no disposen de mecanismes que permetin a les dones de denunciar. Unió Interparlamentària i Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa (2018), *Sexisme, assetjament i violència contra les dones als Parlaments d'Europa*, disponible en l'enllaç següent:

II.E.3. Promoure la inclusió de disposicions sobre igualtat de gènere en el marc legal aplicable, com una bona pràctica en els processos de licitació.

II.E.4. Garantir la formació del personal del sector públic sobre la importància de comportaments no sexistes en el tracte al públic i entre companys i companyes de treball. Aquesta formació hauria d'incloure la definició de sexisme, les seves diferents manifestacions, les diferents formes de deconstruir els estereotips i els biaixos de gènere i com respondre-hi.

II.E.5. Informar les persones beneficiàries dels serveis públics sobre els seus drets en matèria de comportament no sexista, per exemple, per mitjà de campanyes de sensibilització i sistemes de notificació específics per identificar i intervenir en els problemes que puguin sorgir.

II.E.6. Promoure el reforç i l'aplicació de mesures disciplinàries internes contra el sexisme en el sector públic i en totes les instàncies polítiques i de presa de decisions, per exemple, mitjançant la reducció o la suspensió de les seves responsabilitats i finançament, o per mitjà de sancions econòmiques.

II.F. El sector de la justícia

El sexisme i els estereotips de gènere en els sistemes de la justícia civil, administrativa i penal i de manteniment de l'ordre representen obstacles al bon funcionament de la justícia. Això pot comportar que els qui prenen les decisions emetin decisions mal fonamentades o discriminatòries basades en creences preconcebudes i biaixos intrínsecs en comptes de fer-ho sobre fets rellevants.¹²

Es convida els Governos dels Estats membres a considerar les mesures següents:

II.F.1. Sempre amb el respecte degut a la independència del poder judicial, garantir una formació periòdica i adequada per als membres de la carrera judicial sobre drets humans i igualtat de gènere, i sobre els efectes nocius dels biaixos i estereotips de gènere i l'ús d'un llenguatge sexista, especialment en els casos de violència contra dones i nenes.¹³

II.F.2. Proporcionar formació al personal de les forces de seguretat sobre sexisme, cibersexisme, discurs d'odi sexista i violència contra les dones; facilitar els procediments de denúncia davant la policia d'aquests comportaments, i reforçar les competències policials per confiscar i obtenir proves d'abusos en línia.

II.F.3. Fomentar que els tribunals nacionals i internacionals siguin receptius a la intervenció de terceres persones i a dictàmens de persones expertes en temes que no els siguin familiars, com el sexisme i els estereotips de gènere.

II.F.4. Garantir la seguretat, la disponibilitat i l'adequació dels mecanismes de denúncia de violacions i l'accés a les forces de seguretat; alleujar les càrregues financeres o altres elements dissuasius que puguin impedir a les víctimes denunciar o iniciar accions en el fòrum apropiat. Prendre mesures per reduir el risc de revictimització.

II.F.5. Fomentar que els organismes de professions jurídiques i judicials organitzin conferències públiques i altres esdeveniments per sensibilitzar els professionals del dret i altres persones interessades sobre el sexisme i els estereotips de gènere en el sistema judicial.

¹² Pla d'acció del Consell d'Europa per reforçar la independència i la imparcialitat del poder judicial (CM(2016)36-final), «tots els esforços s'han de destinar a lluitar contra els estereotips de gènere en el si del poder judicial» (Acció 2.4); OHCHR (ACNUDH), *Eliminating judicial stereotyping - Equal access to justice for women in gender-based violence cases*, 9 de juny de 2014.

¹³ Vegeu Council of Europe (2017), *Manual for Judges and Prosecutors on Ensuring Women's Access to Justice*, disponible en l'enllaç següent: <https://rm.coe.int/training-manual-women-access-to-justice/16808d78c5>

II.G. Institucions educatives

Els missatges sexistes configuren la nostra societat i estan imbuïts en els sistemes educatius, que els reproduïxen, quan els haurien de posar en dubte. Els infants i els joves assimilen els estereotips de gènere a través dels currículums, els materials docents, el comportament i el llenguatge.¹⁴ El sexisme pot estar arrelat en la cultura de les institucions educatives en tots els àmbits, des de preescolar fins a les institucions d'ensenyament superior. A més, pot adoptar diverses formes, per exemple: la tolerància i la banalització de la imatge, el llenguatge i les expressions sexistes; la intolerància envers comportaments que no s'adeqüen al comportament estereotipat de gènere; el fet de no abordar els biaixos inconscients del personal i de l'alumnat; l'absència o la inadequació de mecanismes de reclamació i registre; i l'absència de sancions per assetjament sexual, inclosos els casos entre el mateix alumnat. Aquestes formes arrelades de sexisme poden influir en posteriors decisions educatives, professionals o d'estil de vida. Els Estats també tenen la responsabilitat de garantir la rendició de comptes d'institucions privades per les seves accions, i no s'haurien de fer excepcions amb les institucions educatives religioses.

Es convida els Governos dels Estats membres a considerar les mesures següents:

II.G.1. Aplicació integral de les disposicions de la Recomanació CM/Rec(2007)13 del Comitè de Ministres dels Estats membres relativa a la integració de la dimensió de gènere en l'educació.

II.G.2. Garantir la inclusió de la igualtat de gènere, la no discriminació i l'eliminació del sexisme i els comportaments sexistes en tots els aspectes del procés educatiu, incloent-hi els mecanismes i les directrius per denunciar, donar resposta i registrar els incidents.

II.G.3. Organitzar i/o donar suport a campanyes de prevenció en matèria de sexisme i comportaments sexistes en les institucions educatives i garantir la tolerància zero davant aquests fenòmens, incloent-hi l'estereotipació de gènere, l'assetjament escolar, el ciberassetjament escolar, els insults sexistes i la violència de gènere.

II.G.4. Organitzar esdeveniments, també per mitjà d'organismes estatals, que abordin temes d'igualtat de gènere i formes de prevenir i combatre el sexisme, els estereotips i els biaixos inconscients de gènere en totes les institucions educatives.

II.G.5. Integrar la perspectiva d'igualtat de gènere en tot allò relatiu a la formació inicial i contínua del professorat, i en els cursos de gestió per al personal de centres escolars.

Pel que fa a la metodologia docent, les eines i el currículum:

II.G.6. Elaborar directrius per garantir la integració de la igualtat de gènere, la no discriminació i els drets humans així com metodologies i eines d'ensenyament en el currículum de tots els nivells educatius des de la infància, tant en centres públics com privats. Això inclou educació per a la vida privada, amb la finalitat de fomentar que els menors siguin autosuficients i responsables en les seves relacions i comportaments, inclosos temes com el consentiment i l'espai personal. Els currículums han de contenir educació afectiva i sexual per a nenes i nens adaptada a l'edat, basada en l'evidència i científicament precisa i integral. També han de cobrir les formes interseccionals de sexisme, basades per exemple en la condició de migrant o en la discapacitat.

II.G.7. Fomentar el desenvolupament d'un lloc web amb recursos, bones pràctiques i materials d'ensenyament i aprenentatge, i un manual per ajudar a detectar i eliminar els estereotips de gènere en el material educatiu per a persones formadores, professorat i personal de la inspecció.

II.G.8. Promoure programes especials i d'assessorament professional que assisteixi l'alumnat a l'hora de prendre decisions sobre l'elecció dels seus estudis i carrera professional que no es basin en estereotips de gènere, incloent-hi la formació per al personal en matèria d'estereotips i biaixos inconscients de gènere.

¹⁴ Vegeu les conclusions i les recomanacions de la Conferència del Consell de Europa «Combating gender stereotypes in and through education» (Hèlsinki, 9-10 d'octubre de 2014). L'informe de la conferència es pot consultar en l'enllaç següent: <https://rm.coe.int/1680590f0>.

II.H. Cultura i esport

El sexisme es manifesta en diferents aspectes de la vida cultural, especialment per mitjà de l'omnipresència dels estereotips de gènere. Segons el Comitè Internacional de les Nacions Unides de Drets Econòmics, Socials i Culturals, la vida cultural abasta els estils de vida, el llenguatge, la literatura oral i escrita, la música, les cançons, la comunicació no verbal, la religió i el sistema de creences, els ritus i les cerimònies, els esports i jocs, els mètodes de producció o tecnologia, els ambients naturals i els fabricats per l'ésser humà, el menjar, la roba i l'habitatge, l'art, els costums i les tradicions. L'art i la cultura són elements essencials en la configuració de les actituds i els rols de gènere i, per tant, resulta crucial abordar el sexisme en aquests àmbits. A més, segons el Conveni d'Istanbul, la cultura, la religió, els costums o les tradicions no s'han de considerar justificatives d'actes de violència contra les dones i les nenes.

Alguns aspectes que s'han d'abordar en la vida esportiva inclouen: les actituds sexistes per part de mitjans de comunicació, organitzacions esportives, els qui entrenen, persones líders en l'àmbit de l'esport, atletes, etc.; la representació sexista de les dones en l'esport, banalitzant els èxits esportius de les dones, en presentar-les utilitzant rols estereotipats o infravalorant els esports que practiquen, i el sexisme i el discurs d'odi sexista en els esdeveniments esportius.

Es convida els Governos dels Estats membres a considerar les mesures següents:

II.H.1. Elaborar i promoure eines per lluitar contra el sexisme en els sectors cultural i esportiu, com ara materials formatius o eines sobre llenguatge i comunicació amb perspectiva de gènere.

II.H.2. Reafirmar i aplicar les Recomanacions CM/Rec(2015)2 del Comitè de Ministres als Estats membres sobre la perspectiva d'igualtat entre homes i dones en l'esport i CM/Rec(2017)9 del Comitè de Ministres als Estats membres sobre igualtat de gènere en el sector audiovisual.

II.H.3. Animar les principals figures de la cultura i de l'esport a corregir les assumpcions sexistes o a denunciar el discurs d'odi sexista.

II.H.4. Instar que les federacions i associacions esportives i les institucions culturals, en tots els àmbits, elaborin codis de conducta per prevenir el sexisme i els comportaments sexistes que haurien d'incloure mesures disciplinàries. Fomentar la tolerància zero envers el sexisme i el discurs d'odi sexista en els esdeveniments culturals i esportius.

II.H.5. Instar els sectors esportius i culturals, en tots els àmbits, que adoptin mesures concretes per promoure la igualtat de gènere i la representació no estereotipada de dones i homes, nenes i nens.

II.H.6. Promoure l'emissió i la cobertura mediàtica, especialment en els mitjans de titularitat pública, dels esdeveniments culturals i esportius femenins en la mateixa mesura en què s'emeten els masculins, i celebrar públicament els èxits de les dones.¹⁵ Donar visibilitat i promoure models positius de dones i homes, nenes i nens, que participin en esports en què elles o ells estan infrarepresentats.

II.I. Esfera privada

El sexisme en la família pot contribuir a reforçar els rols estereotipats, la falta d'autonomia de la dona, una baixa autoestima i cicles de violència contra les dones i les nenes. També pot repercutir en les seves decisions vitals i professionals. Encara que els rols tradicionals de gènere en la família (homes com a principals sustentadors de la família, i dones dedicades a les tasques de la llar) han anat canviant segons s'incorporaven les dones al mercat laboral, els factors que contribueixen al canvi varien àmpliament segons el context familiar o segons l'Estat. El comportament sexista continua estant generalitzat en les relacions interpersonals i les dones continuen fent un percentatge molt més alt de feina no remunerada que els homes.

L'article 16 del CEDAW exigeix als Estats part que adoptin les mesures adequades per assegurar la igualtat entre dones i homes en l'àmbit familiar.¹⁶ La relació entre el sexisme i la prevenció de la violència contra les dones i les nenes reforça la necessitat d'actuar en l'esfera privada.

¹⁵ Com ara el lloc web This Girl Can, que celebra les dones actives (www.thisgirlcan.co.uk/).

¹⁶ A més, l'article 2.e del CEDAW exigeix als Estats que adoptin «totes les mesures apropiades per tal d'eliminar la discriminació que una persona, una organització o una empresa qualsevol pugui practicar envers la dona».

Les mesures recomanades més amunt, en particular les relacionades amb el llenguatge i la sensibilització, així com les relatives als mitjans de comunicació, l'educació i la cultura, són especialment rellevants a l'hora d'abordar el sexisme en l'esfera privada.

No obstant això, la imposició de sancions per sexisme en l'àmbit familiar no resulta apropiada, excepte si el comportament entra en l'esfera penal, com per exemple en cas que s'exerceixi violència física, psicològica o econòmica contra les dones.

Es convida els Governos dels Estats membres a considerar les mesures següents:

II.1.1. Adoptar mesures relacionades amb la conciliació entre la vida privada i laboral, incloent-hi els permisos de maternitat i paternitat remunerats, els permisos parentals remunerats per a dones i homes, l'accés universal a serveis d'atenció infantil assequibles i de qualitat, així com altres serveis socials, i condicions de treball flexibles tant per a dones com per a homes. Millorar l'accés a serveis per a l'atenció de la gent gran i altres persones dependents. Organitzar campanyes per fomentar el repartiment igualitari de les tasques domèstiques i de cura entre dones i homes.

II.1.2. Promoure polítiques i mesures de suport a la criança positiva que garanteixin la igualtat d'oportunitats per als infants independentment del seu sexe, estatus, habilitats o situació familiar. La criança positiva es refereix a un comportament parental basat en l'interès del menor, que és enriquidor, està lliure d'estereotips de gènere, fomenta l'apoderament, no és violent i li proporciona un reconeixement i assistència i que inclou l'establiment de límits que permeten el ple desenvolupament del menor.

II.1.3. Introduir mesures i eines que reforcin la capacitat de pares i mares per lluitar contra el cibersexisme i la pornografia a Internet.

II.1.4. Promoure formació per a la detecció i el tractament del sexisme i els comportaments sexistes com a part dels cursos de formació per a professionals que tracten amb famílies o treballen en l'àmbit de les relacions interpersonals, com per exemple el personal de serveis socials, incloent-hi el de protecció de la maternitat i el de guarderies.

III. Presentació d'informes i avaluació

Aquesta recomanació sol·licita als Estats membres que facin el seguiment de la seva aplicació i que informin el/s comitè/s rector/s competent/s de les mesures adoptades i el progrés assolit.

La presentació d'informes ha de ser periòdica i ha d'incloure informació relativa a:

- els marcs jurídics i polítics, les mesures i les bones pràctiques que aborden el sexisme, els comportaments sexistes, l'estereotipació de gènere i el discurs d'odi sexista, especialment en espais públics, Internet i els mitjans, el lloc de treball, el sector públic, la justícia, els sectors educatius, esportius i culturals, i en l'esfera privada, incloent-hi eines per a la denúncia de comportaments sexistes, així com procediments i sancions disciplinàries;
- tota política integral, o emmarcada en una estratègia nacional sobre igualtat de gènere, adoptada per eliminar el sexisme i els comportaments sexistes, que inclogui definicions, indicadors i mecanismes nacionals de seguiment i avaluació;
- la labor de qualsevol organisme de coordinació ja establert o nomenat a aquest efecte per fer el seguiment de l'aplicació a escala nacional;
- les investigacions efectuades i finançades amb l'objectiu de proporcionar dades sobre la incidència i les conseqüències del sexisme i els comportaments sexistes en els sectors específics, així com els resultats d'aquestes investigacions;
- les mesures i les campanyes nacionals de sensibilització llançades en tots els àmbits, inclosos els mitjans a través dels quals s'han dut a terme.